

ОПЕРАЦІЙНІ СИСТЕМИ РЕАЛЬНОГО ЧАСУ

Викладач: кандидат технічних наук, доцент Міняйло Наталія Олександрівна
Кафедра: Електричної інженерії та кіберфізичних систем, 9-й корп. ЗНУ, ауд. 65-6-в (3^й поверх)
Email: soft and hardware@ukr.net
Телефон: (061) 227-12-33
Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

Освітня програма, рівень вищої освіти	Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології Бакалавр					
Статус дисципліни	Нормативна					
Кредити ECTS	4	Навч. рік	2023-2024 1 семестр	Рік навчання - 3	Тижні	14
Кількість годин	120	Кількість змістових модулів ¹	6	Лекційні заняття – 28 год Лабораторні роботи – 14 год Самостійна робота – 78 год.		
Вид контролю	Залік					
Посилання на курс в Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11584					
Консультації:	за домовленістю чи ел. поштою					

ОПИС КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Операційні системи реального часу» є: навчити студентів розробляти додатки користувача для програмованих логічних контролерів мовами міжнародного стандарту IEC 61131-3LD, FBD, IL, ST, SFC.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент повинен:

знати: призначення і зміст міжнародного стандарту IEC61131-3, його загальні елементи, стандартні складові мов програмування LD, FBD, IL, ST, SFC та їх синтаксис, можливості Softlogic-системи програмування KWMULTIPROG та методику роботи з нею.

вміти: програмувати мовами міжнародного стандарту IEC61131-3LD, FBD, IL, ST, SFC. - мати навички створення та відлагодження додатків користувача для ПЛК у Softlogic-системі програмування KWMULTIPROG.

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

1. Николаенко А.М. Програмування ПЛК у Softlogic-системі KWMULTIPROG: навч.- посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Николаенко А.М. – Запоріжжя: Видав. ЗДІА, 2008. – 203с.

¹ 1 змістовий модуль = 15 годин (0,5 кредита ECTS). Детальна формула розрахунку – в рекомендаціях.

2. А.М. Николаенко Програмування систем реального часу. Методичні вказівки до лабораторного практикуму, самостійних і контрольних робіт 2017.-58с.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи:

Оперативний поточний контроль: опитування студентів на початку лекцій по темах попередніх занять, перевірка підготовленості студентів до проведення лабораторного практикуму, виконання і захист лабораторних робіт.

Модульний поточний контроль: виконання контрольних робіт по створенню фрагментів програм для промислових контролерів за заданим алгоритмом.

Підсумкові контрольні заходи:

Розробка за заданим алгоритмом додатку користувача для програмованого логічного контролера мовами міжнародного стандарту IEC 61131-3.

Контрольний захід		Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (max 60%)			
Змістовий модуль 1 (розділ 1)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Змістовий модуль 2 (розділ 2)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Змістовий модуль 3 (розділ 3)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Змістовий модуль 4 (розділ 4)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Змістовий модуль 5 (розділ 5)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Змістовий модуль 6 (розділ 6)	Поточні опитування на лекціях	На кожній лекції	5%
	Виконання та захист лабораторної роботи	На кожному лабораторному занятті	5%
Підсумковий контроль (max 40%)			
Підсумкове практичне завдання		На заліковому тижні	40%
Разом			100%

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	Не зараховано
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Визначаючи кількість змістових модулів, необхідно врахувати, що 1 змістовий модуль дорівнює 0,5 кредиту (15 годин). Кількість змістових модулів вираховується за формулою:

$$ЗМ = (ЗКК - ІК) \times 2,$$

де ЗМ – змістові модулі, ЗКК – загальна кількість кредитів, ІК – 1 кредит, що відводиться на підсумковий семестровий контроль.

Наприклад: $(4-1) \times 2 = 6$, отже, для дисципліни, що розрахована на 4 кредити, необхідно запланувати розподіл на 6 змістових модулів.

Кожний змістовий модуль передбачає проведення мінімум 2 контрольних заходів (перший – діагностика засвоєння теоретичного матеріалу (знань), а другий – діагностика практичного досвіду (умінь)).

Тиждень і вид заняття	Тема заняття	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Міжнародний стандарт ІЕС-61131-3			
Тиждень 1 Лекція 1	Загальні елементи стандарту ІЕС-61131-3.	Поточне опитування на лекції.	2
Тиждень 2 Лекція 2 Лабораторний практикум 1	Стандартні мовні елементи. Система програмування KW MULTIPROG.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи	2 4
Тиждень 3 Лекція 3	Стандартні мовні елементи.	Поточне опитування на лекції.	2
Змістовий модуль 2 Графічна мова програмування LD і Softlogic-система KWMULTIPROG			
Тиждень 4 Лекція 4 Лабораторний практикум 2	Мова крокових діаграм LD. Створення програмного коду LD-мовою.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи	2 6
Тиждень 5 Лекція 5	Створення додатків користувача LD-мовою у Softlogic-системі KW MULTIPROG.	Поточне опитування на лекції.	2
Змістовий модуль 3 Графічна мова програмування FBD і Softlogic-система KW MULTIPROG			
Тиждень 6 Лекція 6	Мова функціональних блокових діаграм	Поточне опитування на лекції.	2

Лабораторний практикум 3	FBD. Створення програмного коду FBD- мовою.	Виконання і захист лабораторної роботи	6
Тиждень 7 Лекція 7	Створення додатків користувача FBD-мовою у Softlogic-системі програмування KW.	Поточне опитування на лекції.	2
Змістовий модуль 4 Текстова мова програмування ІL і Softlogic-система KWMULTIPROG			
Тиждень 8 Лекція 8 Лабораторний практикум 4	Мова списку інструкцій ІL. Створення програмного коду ІL- мовою.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи	2 6
Тиждень 9 Лекція 9	Створення додатків користувача ІL-мовою у Softlogic-системі програмування KWMULTIPROG.	Поточне опитування на лекції.	2
Змістовий модуль 5 Текстова мова програмування ST і Softlogic-система KWMULTIPROG			
Тиждень 10 Лекція 10 Лабораторний практикум 5	Мова структурованого тексту ST. Створення програмного коду ST – мовою.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи	2 6
Тиждень 11 Лекція 11	Створення додатків користувача ST-мовою у Softlogic-системі програмування KW MULTIPROG.	Поточне опитування на лекції.	2
Змістовий модуль 6 Графічна мова програмування SFC і Softlogic-система KW MULTIPROG			
Тиждень 12 Лекція 12 Лабораторний практикум 6	Мова послідовних функціональних схем, SFC. Створення програмного коду SFC – мовою.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи.	1 3
Тиждень 13 Лекція 13	Створення додатків користувача SFC-мовою у Softlogic-системі програмування KWMULTIPROG.	Поточне опитування на лекції.	1
Тиждень 14 Лекція 14 Лабораторний практикум 7	Програмування алгоритмів логічного керування об'єктами автоматизації у середовищі KWMULTIPROG. Створення програмного коду SFC – мовою.	Поточне опитування на лекції. Виконання і захист лабораторної роботи.	2 3

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

- Ніколаєнко А.М. Програмування ІЛК у Softlogic-системі KWMULTIPROG: навч.-посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ніколаєнко А.М. – Запоріжжя: Видав. ЗДІА, 2008. – 203с. На платформі Moodle.

2. А.М. Ніколаєнко Програмування систем реального часу. Методичні вказівки до лабораторного практикуму, самостійних і контрольних робіт 2017.-58с.На платформі Moodle.

РЕГУЛЯЦІЯ І ПОЛІТИКИ КУРСУ²

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Кожний студент повинен приймати участь в опитуваннях, що проводяться на початку лекцій, з метою отримання оцінок за поточний контроль. До виконання наступної лабораторної роботи студент допускається тільки після захисту попередньої. При наявності пропусків лабораторних робіт і відставання від графіку, ліквідація заборгованості відбувається за рахунок більш інтенсивної роботи студента вдома і на наступних заняттях. Захист лабораторних робіт на консультаціях не дозволяється.

Політика академічної доброчесності

Студент має захищати тільки ту лабораторну роботу, яку він виконав особисто. Тому після виконання кожної роботи, результати треба показати викладачу, який при відсутності помилок робить необхідну відмітку в журналі.

Написання контрольних робіт відбувається за чистими столами, списування не допускається.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Можливо використання особистих ноутбуків при програмуванні контролерів.

Комунікація

Комунікація викладача зі студентами відбувається на навчальних заняттях і консультаціях. При організації університеті дистанційного навчання студенти спілкуються з викладачем через електронну мережу Moodle.

²Тут зазначається все, що важливо для курсу: наприклад, умови допуску до лабораторій, реактивів тощо. Викладач сам вирішує, що треба знати студенту для успішного проходження курсу!

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2020-2021 рр.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ 2020-2021 н. р. (посилання на сторінку сайту ЗНУ)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/va6yvk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wvzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yvcds57a>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8ggt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yvrfwys9v>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpmw>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога (061)228-15-84 (щоденно з 9 до 21).

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ. Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції (Воронков В. В., 1 корп., 29 каб., тел. +38 (061) 289-14-18).

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь-ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ. Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок – п'ятниця з 08.00 до 17.00; субота з 09.00 до 15.00.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): <https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресами:

- для студентів ЗНУ - moodle.znu@gmail.com, Савченко Тетяна Володимирівна
- для студентів Інженерного інституту ЗНУ - alexvas54@gmail.com, Василенко Олексій Володимирович

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

Центр німецької мови, партнер Гете-інституту: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznunim>

Школа Конфуція (вивчення китайської мови): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>

